

Examen HAVO

2012

tijdvak 1
donderdag 24 mei
9.00 - 12.00 uur

maatschappijwetenschappen

Bij dit examen hoort een bijlage.

Het examen bestaat uit 31 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 75 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring of uitleg gevraagd wordt, worden aan het antwoord meestal geen punten toegekend als deze verklaring of uitleg ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld twee redenen gevraagd worden en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

Opgave 1 Kunst in de knel?

Bij deze opgave horen de teksten 1 tot en met 4 en tabel 1 uit het bronnenboekje.

Inleiding

Na de formatie volgend op de parlementsverkiezingen van 2010 kondigde de regering flinke bezuinigingen aan. Omstreden waren de plannen voor de kunst- en cultuursector: bezuinigen op subsidies en verhoging van de btw op toegangskaartjes. In tekst 1 licht staatssecretaris van cultuur Zijlstra deze keuze van het kabinet toe. De voorgenomen plannen zorgden voor veel commotie in de samenleving (tekst 2 en 3). De meerderheid van de Tweede Kamer stemde in met de btw-verhoging. De Eerste Kamer maakte aanvankelijk bezwaar maar ging uiteindelijk toch akkoord toen de invoering van de maatregel een half jaar werd uitgesteld (tekst 4).

Lees tekst 1.

In het kabinet-Rutte vormt het CDA samen met de VVD een coalitie. In tekst 1 verwoordt staatssecretaris Zijlstra het kabinetsstandpunt op het gebied van kunst en cultuur. Dit standpunt komt voort uit de afspraken die gemaakt zijn in het regeerakkoord. Staatssecretaris van cultuur Zijlstra is in het kabinet één van de bewindslieden van de VVD.

- 2p   **1**   Geef twee kenmerken van de liberale ideologie die te herkennen zijn in tekst 1. Geef bij elk kenmerk een citaat met regelnummers.

Lees tekst 2.

Tekst 2 gaat over een brief van de top van het bedrijfsleven, bestuurlijk Nederland en de kunstsector die gericht is aan de onderhandelaars aan de formatietafel. Tijdens een kabinetsformatie krijgen de onderhandelaars veel brieven en verzoeken.

- 2p   **2**   Leg uit dat juist in de periode waarin een nieuwe regering wordt geformeerd pressiegroepen proberen invloed uit te oefenen. Betrek in je antwoord de begrippen coalitie en regeerakkoord.

De briefschrijvers roepen de regering op om niet te veel te bezuinigen op kunst en cultuur. Volgens de briefschrijvers kun je kunst en cultuur beschouwen als collectieve goederen.

- 2p   **3**   Geef twee kenmerken van collectieve goederen.

De briefschrijvers die bezuinigingen op de kunstensector willen beperken, zullen van de PVV weinig steun krijgen want in haar verkiezingsprogramma staat dat de PVV de subsidies op kunsten af wil schaffen, uitgezonderd de subsidies voor musea, bibliotheken en nationaal erfgoed. Wat de uitzonderingen zijn wordt verduidelijkt in de verkiezingsprogramma's voor de provinciale staten van 2011. In haar verkiezingsprogramma voor de provinciale staten van Overijssel staat dat de PVV subsidies op kunsten "waar Henk en Ingrid geen enkel belang bij hebben, maar wel voor betalen" af wil schaffen. En in het programma van Zuid-Holland staat: "Enkel musea die door alle lagen van de bevolking op waarde worden geschat kunnen financieel worden ondersteund." Subsidies voor bibliotheken en cultureel nationaal erfgoed (onder andere "oude binnensteden van de prachtige gemeenten en dorpjes") wil de PVV handhaven. In het bovenstaande valt te herkennen dat de PVV zegt te spreken namens het volk en daarom wordt ze een populistische partij genoemd. Populisme heeft echter meer kenmerken.

- 2p 4 Welke andere kenmerken van populisme zijn af te leiden uit bovenstaand standpunt van de PVV over kunst en cultuur? Noem twee kenmerken en licht je antwoord toe.

Lees tekst 3.

In de regels 16-20 van tekst 3 wordt een praktijk beschreven die door pressiegroepen veel wordt toegepast.

- 1p 5 Met welk begrip wordt het achter de schermen beïnvloeden van politici buiten het parlement om aangeduid?

Zie tekst 3.

In de Nederlandse Grondwet staan rechten geformuleerd. Door die rechten ontstaat voor burgers ruimte om acties te voeren zoals in tekst 3 aan de orde zijn.

- 2p 6 Door welke rechten uit de Grondwet ontstaat ruimte voor acties? Noem er twee en geef van elk recht een voorbeeld van een actie uit tekst 3.

Zie de regels 1 tot en met 11 van tekst 3.

Parlementariër Klijnsma van de PvdA was ook aanwezig bij deze demonstratie. Als lid van de Tweede Kamer kan zij, samen met andere Kamerleden, gebruikmaken van een aantal formele middelen om het kabinetsbeleid te beïnvloeden.

- 2p 7 Noem twee formele middelen van de Tweede Kamer waarmee Kamerleden het beleid kunnen beïnvloeden. Licht je antwoord toe

Ook de massamedia spelen een rol in het proces van politieke besluitvorming.

- 2p 8 Welke functie vervult *Trouw* met de publicatie van tekst 3? Licht je antwoord toe.

Lees tekst 4.

Een wetsvoorstel ter verhoging van de btw-tarieven behoort naast de bezuinigingen tot de maatregelen die het kabinet voor de kunstsector wil doorvoeren. De btw-verhoging is onderdeel van het Belastingplan.

In de Eerste Kamer gebeurde iets bijzonders want onder druk van de Eerste Kamer heeft staatssecretaris Weekers zijn plan aangepast.

- 1p **9** Van welk parlementair recht had de Eerste Kamer gebruik kunnen maken als de staatssecretaris zijn plan niet had aangepast?

Bekijk tabel 1.

Op 9 juni 2010 vonden de verkiezingen voor de Tweede Kamer plaats met de uitslag van tabel 1 als resultaat.

- 4p **10** Noem twee kenmerken van het Nederlandse kiesstelsel die te herleiden zijn uit tabel 1. Licht je antwoord toe.

Zie tabel 1.

- 3p **11** Leg uit, aan de hand van tabel 1, dat het kabinet-Rutte (VVD en CDA) een bijzondere staatsrechtelijke relatie heeft met de Tweede Kamer en geef aan wat voor gevolgen die bijzondere staatsrechtelijke relatie heeft voor de besluitvorming.

Opgave 2 ‘Infotainment: draaien de media door?’

Bij deze opgave horen de teksten 5 en 6 uit het bronnenboekje.

Inleiding

In 2010 bestond het televisieprogramma De Wereld Draait Door (*DWDD*) vijf jaar. Het programma van de VARA is een mengeling van cultuur, nieuws en entertainment. Met gemiddeld meer dan een miljoen kijkers was *DWDD* het populairste programma op Nederland 3.

Het format van *DWDD* wordt door critici besproken als voorbeeld van de toename van infotainment, een belangrijke ontwikkeling die negatieve maatschappelijke gevolgen kan hebben (tekst 5).

Een positief maatschappelijk gevolg wordt gezien door mediahistoricus Huub Wijffjes. Hij is van mening dat juist door de aandacht voor politiek in programma's als *DWDD* de politiek toegankelijk wordt gemaakt voor het publiek (tekst 6).

Lees tekst 5.

De auteur stelt in de regels 36-38 van tekst 5 dat *DWDD* onze blik op de wereld stuurt en hij suggereert daarmee dat media veel macht hebben. Deze visie kan genuanceerd worden.

- 2p **12** Welke theorie over de invloed van de media zegt dat die invloed beperkt is? Licht je antwoord toe.

Een discussie als in tekst 5 speelde ook al in de jaren **zestig** van de vorige eeuw. Toen werd na de komst van de TROS in het omroepbestel de term vertrossing geïntroduceerd.

- 4p **13** – Geef een omschrijving van ‘vertrossing’.
– Welke verandering in de Nederlandse cultuur hangt samen met de vertrossing in de jaren **zestig en zeventig**? Licht je antwoord toe.

Zie tekst 5.

Massamedia vervullen verschillende functies, zowel voor het individu als voor de samenleving. Twee van die functies zijn de sociale functie en de socialiserende functie. Niet alle programma’s vervullen alle functies, sommige programma’s vervullen er meer dan andere.

- 4p **14** Leg aan de hand van tekst 5 uit dat er een verschil is tussen de sociale functie en de socialiserende functie van de massamedia. Verwerk in je antwoord bij elk van de functies een bijpassend citaat uit tekst 5.

Maatschappijwetenschappen onderzoekt maatschappelijke verschijnselen vanuit verschillende benaderingswijzen die ook wel invalshoeken worden genoemd. Het succes van *DWDD* kan vanuit verschillende benaderingswijzen onderzocht worden.

- 4p **15** Formuleer twee onderzoeksvragen over het succes van *DWDD*. Een vanuit de sociaal-economische benaderingswijze en een vanuit de sociaal-culturele benaderingswijze.

- 2p **16** Beredeneer dat de ontwikkeling zoals die geschetst wordt in tekst 5, negatieve gevolgen zou kunnen hebben voor de kwaliteit van het publieke debat. Gebruik in je antwoord het begrip pluriformiteit.

Lees tekst 6.

In de regels 25-27 van tekst 6 staat dat ernaar gestreefd wordt om het meest besproken programma te worden. Een van de redenen voor dat streven is dat het uitzenden van een veelbesproken programma veel geld op kan leveren.

- 2p **17** Leg uit op welke wijze televisiezoekers geld kunnen verdienen met het uitzenden van een veelbesproken programma.

Voor zendgemachtigden in het publieke deel van het bestel gelden bepaalde criteria om te kunnen blijven uitzenden. Die criteria voor de ledengebonden omroepen zijn anders dan voor de niet-ledengebonden omroepen.

- 3p **18** Aan welke drie criteria moet een ledengebonden omroep voldoen om te mogen blijven uitzenden binnen het publieke bestel?

Lees de regels 22 tot en met 38 van tekst 6.

De situaties waar in dit tekstdeel naar verwezen wordt, krijgen vrijwel altijd veel publiciteit. Ze voldoen aan meerdere criteria die gehanteerd worden bij de selectie van ‘nieuws’.

- 2p **19** Geef vier selectiecriteria voor nieuws die van toepassing zijn op deze situaties of gebeurtenissen.

Opgave 3 Van kwaad tot erger?

Bij deze opgave horen de teksten 7 tot en met 10 uit het bronnenboekje.

Inleiding

Of de criminaliteit nou toe- of afneemt, het zoeken naar een geschikte aanpak blijft de gemoederen bezighouden. De cijfers van de geregistreeerde criminaliteit vertonen geen opzienbarende ontwikkelingen. Desondanks blijft de gemeente Utrecht zoeken naar een betere aanpak van de overlast in de wijk Zuilen. Zij probeert dat met een gevarieerd beleid waar niet alle bewoners vertrouwen in hebben (tekst 7). De beleidskeuze in Amsterdam voor preventief fouilleren in het stadsdeel West (tekst 8) wekt de bezorgdheid van GroenLinks en D66, vanwege de inbreuk die het maakt op de vrijheid van het individu (tekst 9). Aandacht voor het individu stond ook al onder druk toen de regering een maand daarvoor met een omstreden plan kwam om een einde te maken aan de speelruimte die rechters hebben om met individuele verschillen van zware wetsovertreders rekening te houden (tekst 10).

In 2009 registreerde de politie ruim een miljoen misdrijven. De geregistreeerde criminaliteit was daarmee even hoog als in het voorafgaande jaar.

2p **20** Leg uit wat 'geregistreeerde criminaliteit' is.

Het beeld dat de meeste mensen hebben van de criminaliteit in Nederland komt niet overeen met de cijfers. Veel mensen denken bijvoorbeeld dat er veel meer zware criminaliteit gepleegd wordt dan in feite het geval is.

1p **21** Leg uit, aan de hand van de rol van de media, dat de meeste mensen een ander beeld van de criminaliteit hebben dan het beeld dat de cijfers geven.

Lees tekst 7.

De politie wordt ingezet bij het bestrijden van de problemen in de Utrechtse wijk Zuilen. De politie wordt alleen maar ingezet voor problemen die vallen binnen haar taakomschrijving.

2p **22** Leg uit, en verwijst met regelnummers naar tekst 7, dat de problemen in de wijk Zuilen een politiek probleem genoemd kunnen worden. Verwerk in je antwoord twee kenmerken van een politiek probleem.

3p **23** Leg uit hoe de politie drie van haar taken zou kunnen uitvoeren om de problemen in de wijk Zuilen aan te pakken.

Er bestaan verschillende theorieën die proberen crimineel gedrag te verklaren en vanuit zo'n verklaring kun je kiezen voor een bepaalde aanpak. Een deel van de aanpak die in Utrecht wordt toegepast sluit aan bij de sociale controletheorie.

2p **24** Welke maatregel uit tekst 7 past bij de sociale controletheorie? Verklaar je antwoord.

4p **25** Als je uitgaat van de bindingstheorie welke twee beleidsmaatregelen zou een gemeente dan kunnen treffen om crimineel gedrag van jongeren (zoals in Zuilen) te verminderen. Leg je antwoord uit.

Lees tekst 8 en 9.

Preventief fouilleren is een opsporingshandeling die de politie alleen maar mag uitvoeren na een speciale opdracht van de officier van justitie in een gebied dat door de burgemeester is aangemerkt als veiligheidsrisicogebied.

Andere opsporingshandelingen zoals staande houden, aanhouden en meenemen naar het bureau, mag de politie wel op eigen gelegenheid uitvoeren maar niet zomaar bij willekeurige voorbijgangers.

- 1p **26** Aan welke voorwaarde moet voldaan zijn opdat de politie iemand mag aanhouden?

De overheid heeft in een rechtsstaat twee taken die regelmatig leiden tot een dilemma.

- 3p **27** Leg met voorbeelden uit de teksten 8 en 9 het dilemma van de rechtsstaat uit.

Zie de regels 1 tot en met 3 van tekst 10.

Veel landen in Europa maken deel uit van de Europese Unie en binnen de Europese Unie wordt ook gesproken over het bestrijden van criminaliteit.

De besluitvormingsprocedure in de Europese Unie is soms intergouvernementeel en soms supranationaal.

- 3p **28** Verloopt besluitvorming over criminaliteitsbestrijding binnen de EU volgens de intergouvernementele of volgens de supranationale procedure? Vermeld ook wat beide procedures inhouden.

Lees tekst 10.

De overheid kan in haar criminaliteitsbeleid kiezen voor preventie, voor repressie of voor een mix van beide.

- 3p **29** Leg uit of het invoeren van minimumstraffen voor moord en doodslag zoals dat door Eerdmans wordt bepleit (tekst 10, regel 26-29), gezien kan worden als preventief beleid, als repressief beleid of als een mix van beide. Licht je antwoord toe.

Regels in het strafrecht kunnen uitgaan van daderstrafrecht of van daadstrafrecht.

- 2p **30** Is het vaststellen van minimumstraffen een voorbeeld van daderstrafrecht of van daadstrafrecht? Licht je antwoord toe.

Met het opleggen van een straf worden één of meer doelen nagestreefd.

- 3p **31** Welke van die doelen van straffen worden nagestreefd door minimumstraffen in te voeren? Noem er drie.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.